

ศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากขององค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

The Potentiality and Readiness on Development of Local Administrative Organizations in Khon Kaen Province

ยุรดา น้อยวังหิน และ พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Yurada Noywunghin and Peerasit Kamnuansilpa

Khon Kaen University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Yurada_no@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษาศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการสัมภาษณ์ ปลัดเทศบาลตำบลและปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอพระยืน จำนวน 5 แห่ง ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ ถูกนำมาวิเคราะห์โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ศึกษา ยังขาดศักยภาพและความพร้อมในการปรับและเพิ่มบทบาทของตน ให้มารับผิดชอบและดำเนินนโยบายหรือโครงการด้านการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก อันเนื่องมาจากข้อจำกัด 5 ประเด็น ดังนี้ 1) ขาดความสามารถในการวางแผนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ 2) ขาดความสามารถในการระดมทุนและทรัพยากร 3) ขาดความคิดริเริ่มในเรื่องการขยายอาชีพและสร้างงานในพื้นที่รับผิดชอบ 4) ขาดความรู้และเทคนิคทางด้านการตลาด และ 5) ขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีและการผลิต กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่องค์กรปกครองท้องถิ่นให้การสนับสนุนในปัจจุบัน เป็นเพียงการส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้เพื่อการดำรงชีวิตให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน และในครัวเรือนเท่านั้น เทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่สามารถส่งเสริมให้เกิดการลงทุน ตามแนวทางของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

คำสำคัญ: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น; การพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานราก

Abstracts

This research aims to study the Potentiality and Readiness on Development of Local Administrative Organizations in Khon Kaen Province. The instruments of this research included the interview. The samples were 5 persons from Local Administrative Organizations. The data analyzing was on contents analysis.

The analysis of data indicated that the studied local administration organizations had a low potential and were unprepared to take on a responsibility for implementing locally led economic development policy. Their capacity in local economic development of the local administration organizations was hampered by the following 5 limitations: 1) Unable to plan and develop necessary infrastructure for local economic development. 2) Unable to attract business investors from outside the community to invest in the areas. 3) Lack of an ability to create new jobs, utilizing the local resources. 4) Lack of an initiative in marketing products and distribution. And 5) Lack of knowledge in digital technology, more specifically for production. The economic activities that the local administration organizations carried out, at best, are simply income generation for the people in the villages. With this backdrop, the subdistrict municipalities and sub-district administration organizations under studied were unprepared to formulate and implement any locally led local economic development policy

Keywords: Local Administration Organizations; Local Economic Development

บทนำ

การขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเป็นการดำเนินการที่สำคัญในการพัฒนาและยกระดับประเทศให้เป็นประเทศรายได้สูงและมีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง เป็นการวางรากฐานที่มั่นคงให้กับเศรษฐกิจไทยในอนาคตโดยการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขันและสามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งจะช่วยก่อให้เกิดการยกระดับมาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำและความไม่เสมอภาคตามเป้าหมายการพัฒนาของยุทธศาสตร์ชาติ โดยเฉพาะด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม เพื่อให้ทุกคนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ผ่านการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและพฤติกรรม และด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน โดยการพัฒนาและส่งเสริมการสร้างมูลค่าสินค้าหรือผลผลิตในชุมชนเพื่อเพิ่มรายได้ให้ประชาชนในระดับล่างหรือในชุมชนต่าง ๆ

ที่ผ่านมา ปัญหาด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความยากจนและความเหลื่อมล้ำโดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรและแรงงานทั่วไป ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อยและไม่มั่นคง โดยในปี 2560 ประเทศไทยมีประชากรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและแรงงานทั่วไปคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 55.5 และอาชีพอิสระร้อยละ 35 ในจำนวนนี้ร้อยละ 40 เป็นผู้มีรายได้น้อยที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560 : ออนไลน์) โดยส่วนมากประสบปัญหาการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ รวมถึงที่ดินทำกิน การเข้าถึงแหล่งทุน ขาดองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสำหรับการวางแผนการพัฒนาและต่อยอดผลิตภัณฑ์ รวมทั้งยังมีพฤติกรรมขาดการออมและมีแนวโน้มจะมีหนี้สินที่สะสมเรื้อรัง

ในปัจจุบันนี้เราเชื่อกันว่า การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เป็นกลยุทธ์หนึ่งในการที่จะแก้ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำอย่างถูกต้องยั่งยืน และไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ตามนโยบายรัฐบาลในการขับเคลื่อนประเทศโดยใช้กลไกของประชารัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและให้มีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น ชุมชนพึ่งตนเองได้ โดยมีเป้าหมายทำให้ประเทศชาติมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ด้วยการใช้พลังประชารัฐในระดับกลางและระดับพื้นที่ภายใต้ความร่วมมือกันของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน (Office of the National Economic and Social Development Council, 2018 : 54)

จากเหตุผลและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึง มีคำถามหรือข้อสงสัยว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะองค์กรที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด จะมีศักยภาพและความพร้อมในการดำเนินการตามแนวทางของการสร้างเศรษฐกิจฐานราก เพื่อให้การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นการเติบโตที่ยั่งยืนผ่านการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขัน สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งจะช่วยก่อให้เกิดการยกระดับมาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น เพื่อให้เศรษฐกิจฐานรากเกิดความเข้มแข็งและส่งผลถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศได้หรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดขอนแก่น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกรณีศึกษาหลายกรณี ในการประเมินศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น งานวิจัยนี้มีได้มุ่งทดสอบทฤษฎีหรือสมมุติฐานใด ๆ งานวิจัยนี้จึงมุ่งทำความเข้าใจกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ประชากรและกลุ่มเป้าหมายประชากรเป้าหมาย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 5 แห่ง ในอำเภอ พระยืน จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ 1) เทศบาลตำบลพระยืน มีเขตการปกครอง จำนวน 4 หมู่บ้าน 2) เทศบาลตำบลบ้านโต้น มีเขตการปกครอง จำนวน 9 หมู่บ้าน 3) เทศบาลตำบลพระบุ มีเขตการปกครอง จำนวน 8 หมู่บ้าน 4) องค์การบริหารส่วนตำบลขามป้อม มีเขตการปกครอง จำนวน 11 หมู่บ้าน และ 5) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง มีเขตการปกครอง จำนวน 8 หมู่บ้าน เหตุผลที่เลือกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 5 แห่งนี้ เนื่องจากทั้ง 5 แห่ง มีบริบทพื้นที่ที่เหมือนกัน และอยู่ในอำเภอเดียวกัน และเป็นพื้นที่ที่รู้จักกันในฐานะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความสนใจในเรื่อง

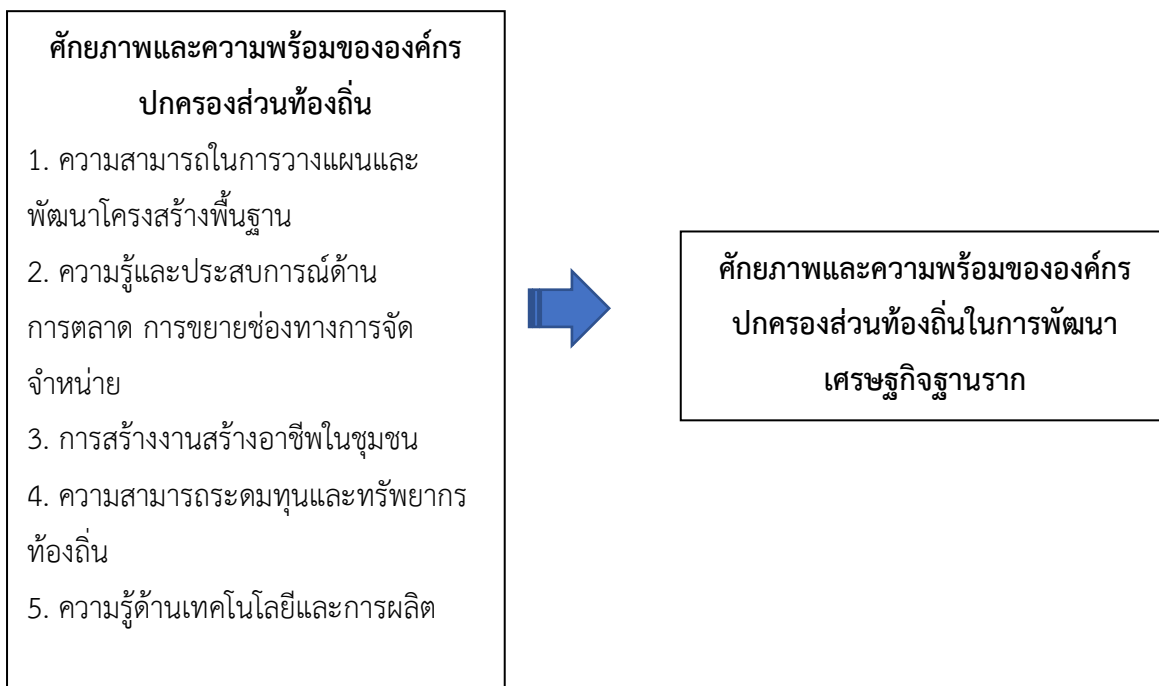
การส่งเสริมอาชีพและเพิ่มรายได้ของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งจะทำให้สามารถสะท้อนผลในประเด็นทางด้าน ศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง รายละเอียดของกิจกรรม/โครงการ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก โดยอ้างอิงข้อมูลจากตัวชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

การเก็บรวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์ระหว่างเดือนมกราคม - เดือนเมษายน 2564 และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องับรายละเอียดของกิจกรรม/โครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก และตัวชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ปลัดเทศบาลตำบล 3 คน และปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด มาวิเคราะห์ด้วยการจัดหมวดหมู่เนื้อหาสาระเพื่อให้ได้ข้อสรุป เกี่ยวกับศักยภาพและความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจ ที่ริเริ่มหรือดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 5 แห่ง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดขอนแก่น พบว่า เทศบาลตำบล 3 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 2 แห่ง ของอำเภอยะผา จังหวัดขอนแก่น มีบริบทพื้นที่เหมือนกันและอยู่ในอำเภอยะผาเดียวกัน และมีรูปแบบการบริหารจัดการและมีระดับความสนใจในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจที่คล้ายกัน ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เมื่อถูกนำมาวิเคราะห์ร่วมกับแผนปฏิบัติการ และงบประมาณประจำปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 5 แห่ง ทำให้พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับเทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอยะผา ทั้ง 5 แห่ง ไม่ได้มีการดำเนินการพัฒนาทักษะของการเป็นผู้ประกอบการให้แก่ประชาชน ในขณะเดียวกัน เราพบว่า พื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ศึกษาทั้ง 5 แห่ง มีโครงการหรือกิจกรรมทางด้านการส่งเสริมอาชีพและเพิ่มรายได้ แต่ไม่ปรากฏว่ามีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งใดที่มีการพัฒนาทักษะของการเป็นผู้ประกอบการตามแนวคิดของการปลุกสวนเศรษฐกิจ ที่มองว่า การพัฒนาทักษะและความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการ เปรียบเสมือนการหว่านเมล็ดพันธุ์พืชเพื่อปลุกสวนเศรษฐกิจ

การวิเคราะห์ศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานรากด้วยแนวคิดของการปลุกสวนเศรษฐกิจดูอาจจะไม่สอดคล้องกับสังคมและวัฒนธรรมไทย ซึ่งต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกาอย่างสิ้นเชิง พื้นที่ที่ผู้วิจัยศึกษามีลักษณะเป็นสังคมเกษตรกรรม ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ศึกษาทุกคนล้วนแต่มีภูมิหลังและพื้นฐานมาจากอาชีพได้อาชีพหนึ่งในสองอาชีพนี้ คือ 1) อาชีพดั้งเดิมเป็นเกษตรกรมาก่อน หรือ 2) เดิมเป็นข้าราชการที่เมื่อเกษียณอายุราชการมาแล้วลงสมัครและได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้บริหารท้องถิ่น ในทั้งสองอาชีพนี้ล้วนแต่ไม่มีประสบการณ์ในทางการประกอบการทางด้านธุรกิจการผลิตหรือการตลาดแต่อย่างใด ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงไม่มีทักษะของการเป็นผู้ประกอบการแต่อย่างใด ดังนั้นจึงเข้าใจได้ง่ายว่า ทำไมในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 5 แห่ง ไม่มีนโยบายหรือโครงการพัฒนาทักษะของการเป็นผู้ประกอบการให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น

ในลำดับต่อไปผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตมาวิเคราะห์ใน 5 ประเด็นต่อไปนี้ และตามลำดับและความสำคัญของการเกิดขึ้นก่อนและหลัง อันได้แก่ 1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของท้องถิ่น 2) การระดมทุนและทรัพยากรทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน 3) การพัฒนาด้านการผลิตและสร้างอาชีพใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นในชุมชน 4) การส่งเสริมและขยายตลาดของผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ผลิตขึ้นในชุมชน และ 5) การพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีและการผลิต

ในประการแรกผู้วิจัยพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งที่ศึกษาไม่ได้มีการพัฒนาทางด้านการสร้างพื้นฐานนอกเหนือจากการทำถนน เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่การสัญจรไปมาของประชาชนผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ จากการเฝ้าสังเกตและการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ทำให้เชื่อได้ว่า ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 5 แห่ง ขาดความสามารถในการวางแผนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่

จำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในยุคใหม่ เช่น ไม่มีการติดตั้งไวไฟ (WIFI) สาธารณะเพื่อให้เกิดประโยชน์ สาธารณะทางด้านการผลิต วิสาหกิจหรือธุรกิจต่าง ๆ ในท้องถิ่น ส่วนหนึ่งเนื่องจาก เป็นองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นที่ไม่มีบุคลากรที่มีศักยภาพสูง บุคลากรที่มีอยู่ ขาดความรู้ทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล บุคลากรแต่ละ คนมีภาระหน้าที่ในการดูแลรับผิดชอบหลายหน้าที่ ซึ่งหน้าที่บางอย่างไม่สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมาย เนื่องจากการขาดความรู้ประสบการณ์ และการเรียนรู้ที่ถูกต้อง บุคลากรยังทำงานในลักษณะตามคำสั่ง ขาด ความคิดริเริ่มในการทำงานทางด้านการพัฒนาสินค้า OTOP เช่น ที่บ้านป่าหม้อ ที่มีการทอผ้าฝ้ายหรือทอผ้า ไหม อันเป็นอาชีพที่ประชากรครึ่งหนึ่งในหมู่บ้านได้ดำเนินการ แต่เทศบาลตำบลบ้านป่าหม้อยังไม่สามารถ พัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายหรือออกแบบผ้าไหมของหมู่บ้านให้มีคุณภาพและมีชื่อเสียงในระดับจังหวัด หรือใน ระดับประเทศได้ เห็นได้จากกรณีถ้าพูดถึงผ้าไหม ทุกคนจะรู้จักและนึกถึงแต่ผ้าไหมอำเภอนบพท ทั้งที่ผ้าไหม ในบ้านป่าหม้อ อำเภอยะยี่น มีความสวยงามไม่ต่างจากผ้าไหมจากอำเภอนบพท จึงทำให้มองได้ชัดเจนว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอยะยี่น ยังไม่มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในด้านการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ และสร้างมูลค่าสินค้า อันเนื่องมาจากการไม่สามารถนำประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ประโยชน์ ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้สินค้าที่มีอยู่เป็นสินค้าเศรษฐกิจระดับประเทศ หรือสินค้าส่งออก

ในประการต่อไป ผู้วิจัยพบสถานการณ์ที่เป็นเสมือนเหรียญเดียวกันแต่มีสองด้าน ซึ่งทั้งสองด้านต่าง สะท้อนให้เห็นถึงความด้อยศักยภาพในการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานราก กล่าวคือ ในด้านหนึ่ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่มีบทบาทในการระดมทุนทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน และไม่สามารถนำ ทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ ในอีกด้านหนึ่งจึงไม่มีการลงทุนในวิสาหกิจชุมชนแต่อย่างใด ส่งผลให้ไม่มีการ สร้างงานหรือสร้างอาชีพใหม่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ประชากรในตำบลเกือบทั้งหมดยังคงเป็นเกษตรกร มีอาชีพทำ นา ปลูกฝ้าย และปลูกต้นหม่อนเพื่อเลี้ยงตัวไหม ในจำนวนนี้เกษตรกรส่วนหนึ่งมีอาชีพเสริมนอกจากฤดูทำนา ด้วยการทอผ้าขาวม้าฝ้าย ทอผ้าไหม แต่อาชีพเสริมเหล่านี้เกิดจากภูมิปัญญาที่ถูกส่งสมมาจากรุ่นสู่รุ่นของแต่ละ ครอบครัว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถระดมทุนมาสนับสนุนให้ประชาชนลงทุนเพื่อพัฒนา คุณภาพผลิตภัณฑ์หรือขยายขนาดการผลิตให้ได้ตามที่ตลาดต้องการ ในขณะที่ตัวองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นในอำเภอยะยี่นไม่ได้มีงบประมาณเพื่อสนับสนุนให้เกิดการลงทุนในวิสาหกิจต่าง ๆ การสนับสนุนของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการส่งเสริมหรือสร้างอาชีพใหม่จึงเป็นจึงเป็นเพียง หลักการที่ไม่เห็นผลปฏิบัติ ดังนั้นจึงไม่ก่อให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพใหม่ ๆ ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น

เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอยะยี่น จ.ขอนแก่น ไม่สามารถสร้างอาชีพ ใหม่หรือพัฒนาเศรษฐกิจอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดรายได้ที่พอเพียงแก่ประชาชน กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหรือดำเนินการในพื้นที่ เป็นการริเริ่มของชาวบ้านเอง เช่น กลุ่มสตรีแม่บ้าน ได้มีการก่อตั้งกลุ่ม จักสานตะกร้าจากเส้นพลาสติก ดั่นก หรือ ดั่นกระจุต กิจกรรมเหล่านี้มีลักษณะเป็นการรวมตัวกันของกลุ่ม สตรีแม่บ้านในพื้นที่ที่ศึกษาวิจัย ประชาชนส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างจากการดำเนินการทางการเกษตรเพื่อให้เกิด รายได้เพิ่มขึ้น สตรีในชุมชนอีกบางส่วนรวมกลุ่มกันทำตะกร้าจากเส้นพลาสติก เพื่อใช้เองและบางส่วน

จำหน่ายเป็นสินค้าผลิตภัณฑ์ กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ แม้สามารถทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ไม่ได้เกิดจากการสนับสนุนหรือริเริ่มขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในด้านการลงทุนหรือเพิ่มทุน การจัดหาวัสดุ ส่วนมากชาวบ้านจะทำกันเอง หาวัตถุดิบกันเอง การขอการสนับสนุนทางด้านงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเรื่องที่มีขั้นตอนที่ยุ่งยากหรือเป็นไปได้ยาก ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจะต้องมีการร่างและกำหนดนโยบายเพื่อให้การสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาส่งเสริมเศรษฐกิจจากฐานรากในลักษณะกองทุนหมุนเวียนเพื่อให้ธุรกิจต่าง ๆ สามารถเกิดขึ้นได้ภายในชุมชน

ถึงแม้จะประสบกับข้อจำกัดต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาข้างต้น ประชาชนในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผู้วิจัยศึกษาทุกแห่งล้วนแล้วแต่มีผลิตภัณฑ์ชุมชนของตนเองในรูปแบบ OTOP ต่าง ๆ เช่น ผ้าไหม เสื้ออย่างพารา เครื่องจักสาน กระเป่า ของใช้ในครอบครัว ยาสมุนไพรพื้นบ้าน ของที่ระลึก แต่เมื่อผลผลิตออกมาแล้วผู้ผลิตส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดจะประสบปัญหาทางการตลาด ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากจำนวนประชากรและขนาดของตลาดภายในชุมชนต่าง ๆ หรือในท้องถิ่นมีขนาดใหญ่ไม่เพียงพอที่จะกระตุ้นการบริโภค

ในขณะเดียวกันพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งต่างไม่สามารถให้องค์ความรู้และพัฒนาทักษะทางการประชาสัมพันธ์ การบรรจุห่อผลิตภัณฑ์ และการตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตลาดที่มีการขายกันทางออนไลน์หรือดิจิทัล ให้แก่ประชาชน ทั้งหมดนี้เมื่อวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง จะพบว่า สาเหตุแรกของปัญหาจากการขาดทักษะทางการเป็นผู้ประกอบการของผู้ผลิตทุกคนในชุมชน ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ผลิตขึ้นไม่สามารถสร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นได้ การทำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ประชาชนผลิตขึ้นนั้นเป็นเพียงกิจกรรมเพื่อเพิ่มหรือเสริมรายได้จากอาชีพเกษตรกรรมเท่านั้น มิใช่อาชีพหลัก

เนื่องจากผู้วิจัยเป็นบุคคลในพื้นที่ศึกษาและได้เห็นว่าการผลิตสินค้าเหล่านี้ได้เกิดการผลิตขึ้นมาในพื้นที่นานก่อนที่จะเกิดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล และตลอดเวลาที่ผ่านมาผู้วิจัยได้เห็น ชาวบ้านได้ใช้องค์ความรู้ที่ถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่งเพื่อผลิตผลิตภัณฑ์พื้นเมืองต่าง ๆ นานมาแล้ว โดยไม่ได้เกิดจากความคิดริเริ่มขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่อย่างใด ดังนั้นจึงอาจจะไม่ถูกต้องที่จะสรุปว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ได้มีบทบาทในการส่งเสริมอาชีพและเพิ่มรายได้ให้กับประชาชน ที่ถูกต้องแน่ชัด คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถทำหน้าที่เป็นตัวส่งเสริมหรือประสานให้เกิดการลงทุนใหญ่ ๆ ในพื้นที่ได้

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ศึกษาอย่างขาดศักยภาพและความพร้อมในการปรับและเพิ่มบทบาทของตนเองให้มารับผิดชอบทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานรากหรือเศรษฐกิจชุมชน ข้อค้นพบที่ได้นี้เป็นข้อสรุปเชิงปฏิฐานนิยม (Positivism) กล่าวคือ ใช้ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารท้องถิ่นมาทำการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากประชาชนและวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการเฝ้าสังเกตบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้ผู้วิจัยมีความมั่นใจว่าข้อสรุปนี้มีได้เกิดจากการตีความของผู้วิจัยโดยปราศจากการสนับสนุนทางด้านข้อมูล

ในการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ถามคำถามหนึ่งกับผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกคนว่า ประเทศไทยควรมีการปรับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ครอบคลุมถึงภารกิจหน้าที่ในการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นหรือจากฐานรากหรือไม่? ผู้บริหารทุกคนต่างตอบเหมือนกันหรือสอดคล้องกันว่า “ควร” และเมื่อผู้วิจัยถามต่อไปว่า ท้องถิ่นมีความพร้อมหรือไม่ที่จะรับผิดชอบในภารกิจนี้? คำตอบที่ได้จะเริ่มมีความแตกต่างกัน แต่ยังคงสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติที่ดีของผู้บริหารท้องถิ่นว่าต้องการเข้ามามีส่วนรับผิดชอบในภารกิจอันสำคัญของประเทศชาติ และต้องการเสริมสร้างและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น ด้วยทัศนคติที่ดีของผู้บริหารท้องถิ่น ทำให้ผู้วิจัยสามารถถามต่อไปได้อีกว่า หากจะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างแท้จริง รัฐหรือทางส่วนกลางควรจะทำอะไรหรือสนับสนุนท้องถิ่นอย่างไร? คำตอบที่ได้ คือ รัฐจะต้องมีนโยบายที่ชัดเจนในเรื่องนี้ก่อน

ในปัจจุบันรัฐบาลยังไม่มียุทธศาสตร์ที่จะให้ท้องถิ่นทำอะไรมากกว่าพันธกิจ 6 ประการ ที่กำหนดไว้โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ซึ่งใน 6 ภารกิจที่ส่วนกลางกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องรับผิดชอบ แม้จะมีเรื่องของการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและการพัฒนาคุณภาพและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนรวมอยู่ด้วยก็ตาม แต่การสนับสนุนให้ประชาชนมีการลงทุนเพื่อประกอบกิจการใด ๆ หรือในรูปของวิสาหกิจชุมชน เป็นเรื่องที่เสี่ยงต่อการถูกตีความว่าเป็นการกระทำความผิดในหน้าที่ โดยเจ้าหน้าที่จากส่วนกลางที่มีหน้าที่ในการตีความว่า กิจกรรมใดเป็นพันธกิจหรือหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกิจกรรมใดที่ไม่ใช่พันธกิจหรือหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างน้อยผู้บริหารท้องถิ่นกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเสี่ยงต่อการถูกหักท้วงโดยสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน คำอธิบายหรือคำตอบต่าง ๆ ที่ได้จากผู้บริหารท้องถิ่นนี้ เป็นตัวอย่างหรือเหตุผลที่จะอนุมานว่า การพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานรากโดยเฉพาะอย่างยิ่งตามแนวของการปลูกสวนเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยากในประเทศไทย ที่ยังมีการรวมศูนย์อำนาจหรือไม่มีการกระจายอำนาจด้านการบริหาร ทั้งนี้เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความคล่องตัวในการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

จากประเด็นที่กล่าวมา เทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ของอำเภอพระยืน ยังได้ตระหนักเห็นถึงการขาดซึ่งศักยภาพในจุดนี้ ยังคงมีกิจกรรมที่ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนโครงการพัฒนาส่งเสริมอาชีพเพิ่มรายได้ และความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดีขึ้น อีกหลายโครงการในพื้นที่รับผิดชอบ โดยมุ่งเน้นส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาอบรมและการฝึกอาชีพตามความเหมาะสม และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อพัฒนารายได้ของประชาชนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ สร้างความชำนาญและประสบการณ์ด้านการประกอบอาชีพ ยกระดับสินค้าอุตสาหกรรมพื้นบ้านให้มีคุณภาพและสามารถเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค รวมถึงเพื่อสร้างรายได้และสร้างประสบการณ์ด้านทักษะการฝึกอาชีพ เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายภายในครอบครัวของประชาชน ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Mangkhang, et al., 2016 : 20) ที่กล่าวถึงการพัฒนาศักยภาพของชุมชนจะต้องให้พลังอำนาจกับชาวบ้านเป็นกลไกหลักในการพัฒนาความยั่งยืนเชิงพื้นที่ในการสนับสนุนเสริมสร้างศักยภาพเพื่อที่จะทำให้ชาวบ้านในชุมชนเกิดความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรชุมชน และเกิดสำนึกสาธารณะว่าได้รับประโยชน์จากการการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ประเทศไทยถึงแม้จะเป็นประเทศที่มีการรวมศูนย์อำนาจการปกครองหรือการบริหารประเทศอย่างเบ็ดเสร็จในทุกมิติควรที่จะเริ่มหันมาองการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นบนโลกนี้ นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจที่ประเทศไทยได้ดำเนินการในอดีตที่ผ่านมาได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ในเชิงลบว่า ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้สูงขึ้น อันเนื่องมาจากนโยบายทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยเอื้อต่อนายทุนและผู้ประกอบการรายใหญ่ และเป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการขนาดเล็ก หรือแม้กระทั่งต่อผู้หาเช้ากินค่ำที่ไม่สามารถเข้ามาแข่งขันในระบบเศรษฐกิจ

ด้วยข้อค้นพบของงานวิจัยนี้ การปรับบริบททางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และการบริหารของประเทศที่มีบริบทของการรวมศูนย์อำนาจที่เน้นการปกครองและการสั่งการเพื่อควบคุมและกำกับมากกว่าการให้บริการประชาชน ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ 2 ประการคือ

1. ควรมีการกระจายอำนาจทางด้านการบริหารและการคลังให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น ส่วนกลางไม่ควรกำหนดรูปแบบบริการหรือยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจกลางแบบเดียวเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้เหมือนกันทั่วประเทศ ทั้งนี้เพราะแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกันทางด้านวัฒนธรรม ปัญหาและความต้องการที่ไม่เหมือนกัน

2. กำหนดให้การพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานรากตามแนวทางของการปลุกสวนเศรษฐกิจเป็นนโยบายและยุทธศาสตร์หนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และควบคู่กันไปรัฐบาลควรที่จะกำหนดให้การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นพันธกิจหนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2564. แหล่งที่มา: https://www.nesdc.go.th/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?filename=social&nid=10855.
- Mangkhang, C., et al. (2016). *A study project of the royal project's knowledge Transfer and capacity building for highland communities*. Chiang Mai: Highland Research and Development Institute (Public Organization).
- National Economic and Social Development Board, Council. (2015). Development Plan of National Economy and Society, Issue 12 (2017-2021). Online. Retrieved April 5, 2021 From: www.nesdb.go.th.